

**Vanhempien koulutustason yhteys korkeakoulu-
opiskelijoiden työelämäodotuksiin**

Meeri Mäkinen & Oona Nykopp

Aikuiskasvatustieteen kandidaatintutkielma

Kevätlukukausi 2022

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mäkinen, Meeri & Nykopp, Oona. 2022. Vanhempien koulutustason yhteys korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin. Aikuiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 37 sivua.

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin korkeakouluopiskelijoiden odotuksia tulevaisuuden työelämästä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, eroavatko korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen vanhempien korkeakoulussa opiskelevien lasten työelämäodotukset toisistaan. Äitien ja isien koulutustasojen eroja tutkittiin erikseen.

Tutkimuksen aineisto on osa Nuorisobarometri 2019 -tutkimusta, joka toteutettiin strukturoituna puhelinhaastatteluina 15–29-vuotiaille nuorille. Tämän tutkimuksen aineistoon valittiin vain ne nuoret, jotka opiskelivat parhailaan korkeakoulussa, eli ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, päätoimisesti. Tutkimukseemme valikoitui 417 vastaajaa. Tutkimus oli luonteeltaan määrällinen, ja aineiston analyysi toteutettiin käyttäen riippumattomien otosten t-testiä.

Tutkimuksemme mukaan korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen äitien tai isien lapset eivät eronneet toisistaan työelämäodotusten suhteen tilastollisesti merkitsevästi. Korkeakoulutettujen vanhempien korkeakoulussa opiskelevat lapset kokivat keskimäärin hieman enemmän huolestuneisuutta tulevaisuuden työelämästä kuin ei-korkeakoulutettujen lapset.

Asiasanat: korkeakouluopiskelijat, vanhempien koulutustaso, työelämäodotukset, työelämän muutos, sosiaalisen uusintamisen teoria

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 TYÖELÄMÄN JA -URIEN MUUTOS	7
2.1 Epävarmuuden ja prekaarin työn lisääntyminen	7
2.2 Koulutuserinflation epävarmuustekijänä	9
3 VANHEMPIEN ELINTASON PERIYTYVYYS	11
3.1 Bourdieun teoria sosiaalisesta uusintamisesta	11
3.2 Vanhempien koulutustaustan vaikutus yksilön valintoihin.....	13
4 TYÖELÄMÄODOTUKSET	15
4.1 Työelämäodotusten muodostuminen.....	15
4.2 Työelämäodotukset aiemmissa tutkimuksissa	16
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	19
5.2 Tutkimusaineisto.....	19
5.3 Käytetyt menetelmät ja mittarit	21
5.4 Aineiston analyysi.....	22
5.5 Eettiset ratkaisut.....	23
6 TULOKSET	25
6.1 Äidin koulutustason yhteys korkeakouluopiskelijan työelämäodotuksiin	25
6.2 Isän koulutustason yhteys korkeakouluopiskelijan työelämäodotuksiin 26	
6.3 Yhteenveto tuloksista	26
7 POHDINTA	27
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	27

7.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus	29
LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Työ ei ole pelkkä toimeentulon lähde, vaan suurimmalle osalle tapa rytmittää jokapäiväistä elämää, kehittää itseään, olla vuorovaikutuksessa ja osallistua yhteiskunnan toimimiseen (Kasvio 2014, 11). Työ määrittää yksilön identiteetin muodostumista, ja luo merkityksiä omalle osaamiselle ja elämälle. 2000-luvun jälkimodernia eli uutta työtä voidaan Julkusen (2008, 18) mukaan kuvata tietoisuneena, yksilöllisenä, joustavana sekä paikka-, aika- ja sisältöriippumattomana. Uutta työtä kuvaa myös pysyvien työsuhteiden korvautuminen epätyypillisillä, epävarmuuden kasvu sekä liikkuvuuden lisääntyminen työsuhteiden ja ammattien välillä (Nätti & Pyöriä 2017, 24). Työelämä ei ole enää niin lineaarista kuin ennen, ja se asettaa yksilölle uudenlaisia vaatimuksia ja odotuksia. Tämän myötä nuorten aikuisten odotukset tulevaisuuden työelämästä voivat olla todella erilaisia kuin heidän vanhemmillansa pari vuosikymmentä aikaisemmin.

Korkeakoulutus on aiemmin näyttäytynyt varmana reittinä vakaaseen työelämään ja keskiluokkaiseen elämään. Nykypäivänä korkeakouluttautuminen on kaikille mahdollista, ja Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) raportin mukaan tavoitteena on, että kymmenen vuoden sisään joka toisella ikäluokasta olisi korkeakoulututkinto. Korkeakoulutuksen laajentuminen on kuitenkin vähentänyt sen suhteellista arvoa, jonka myötä akateeminen loppututkinto ei enää takaa työllistymistä ja korkeaa sosioekonomista asemaa. Sen seurauksena korkeakoulutetut voivat kohdata aiempia sukupolvia enemmän työttömyyttä ja muita työn epävarmuustekijöitä (Fagan ym. 2012; Furstenberg 2013; Pyöriä & Ojala 2016a). Työmarkkinoiden epävarmuuden lisääntyminen näyttäisikin kohdistuvan juuri nuoriin ja työuran alussa oleviin.

Aiemmissä tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksista – heidän on nähty suhtautuvan työhön ja koulutukseen positiivisesti (Helve 2013), mutta samaan aikaan kokevan ahdistusta ja epävarmuutta tulevasta työurasta (Darwish & Banat 2021; Penttinen ym. 2011).

Kojon (2010, 32) mukaan nuorilla on usein lyhyt, vain lähitulevaisuuteen ulottuva aikaperspektiivi, jonka avulla voidaan säilyttää luottamus ja positiivisuus lähitulevaisuutta kohtaan ja rajata kauemmas ulottuva, epävarmana näkyvä tulevaisuus pois mielestä. Lisää tutkimustietoa epävarmuutta huokuvien nuorten korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotusten taustalle on tarpeellista saada. Tämä tutkimus tarjoaa tuoreen näkökulman ja tietoa siitä, onko vanhempien koulutustausta yksi merkittävä taustatekijä työelämäodotusten muovaajana suomalaisessa korkeakoulukontekstissa.

Aikaisempien tutkimusten mukaan koulutuksen lisäksi työelämään sijoittumisessa merkityksellistä on ollut yksilön sosioekonominen tausta (Härkönen 2010; Naumanen & Silvennoinen 2010; Vanttaja 2005) ja habitus yksilön valintojen ohjaajana Bourdieun (1984, 1985, 1986) sosiaalisen uusintamisen teorian kentillä. Vanhempien koulutustason on nähty vaikuttavan heidän lastensa tulevaan menestykseen jaetun kulttuurisen pääoman, asenteiden ja arvojen kautta (Härkönen 2010; Saari ym. 2020), ja erityisesti äidin koulutustaso on ollut merkittävässä roolissa muun muassa lasten tulevaa koulutustasoa tutkittaessa (Eskelinen ym. 2020; Silvennoinen ym. 2018).

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli siis tarkastella, onko äitien tai isien koulutustasolla yhteyttä heidän korkeakoulussa opiskelevien lastensa työelämäodotuksiin. Tutkimus toteutettiin valtakunnallisesti puhelinhaastatteluina kerätyn Nuorisobarometri 2019-aineiston pohjalta. Tutkimuksessa käytettiin määrällisiä menetelmiä ja IBM SPSS Statistics 26 -ohjelmaa.

2 TYÖELÄMÄN JA -URIEN MUUTOS

Työelämän tulevaisuutta on mahdotonta ennustaa. Työn murroksesta ja negatiivisista kehityskuluista on jatkuvasti puhetta, mutta työn tekemisen tapojen, työurien, työaikojen ja asenteiden muutokset kuvastavat pikemminkin eriasteisia jatkuvuuksia kuin nopeaa ja radikaalia muutosta (Pyöriä ym. 2019, 161). Myöskään tilastojen valossa muutos ei ole niin yksiselitteinen kuin median luomien uhkakuvien perusteella voisi olettaa, vaikkakin on huomioitava se tosiseikka, etteivät tilastot voi kaikkia muutostrendejä ajantasaisesti erotella (Nätti & Pyöriä 2017, 24). Työ on muuttunut vuosikymmenien kuluessa, mutta kehityskulku on pitkäkestoista ja sen vaikutukset ovat nähtävissä vasta vuosien kuluttua. Työelämään ja -uriin vaikuttavat Suomessakin jo kauan voimassa olleet suuret megatrendit, kuten globalisaatio, digitalisaatio, väestön ikääntyminen ja ympäristön varojen väheneminen. 2020-luvulle tultaessa on ollut nähtävissä myös se, miten maailmanlaajuinen pandemia ja sota Euroopassa ovat muuttaneet työelämää.

Mahdollisia tulevaisuuden skenaarioita pohdittaessa usein esiin nousee työn epävarmuuden kasvu, työmarkkinoiden polarisoituminen ja kouluttautumisen arvon laskeminen (Jousilahti ym. 2017, 14). Muutokset ovat nähtävissä etenkin nuorten, juuri työelämään siirtyvien, kohdalla – heille kasaantuu enemmän epätyypillisiä työsuhteita ja työttömyyttä kuin jo pitkään työelämässä olleille sekä he kärsivät eniten taloussuhdanteiden vaihteluista (Kirjoittajakollektiivi 2017, 179). Keskitymme tässä tutkimuksessa korkeakouluopiskelijoihin ja siihen, miten epävarmuus ja koulutusinflaatio vaikuttavat heidän odotuksiinsa ja asenteisiinsa tulevaisuuden työelämää kohtaan.

2.1 Epävarmuuden ja prekaarin työn lisääntyminen

Epätyypilliset työsuhteet ovat edeltävän kolmenkymmenen vuoden aikana yleistyneet, ja etenkin 90-luvulla osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet lisääntyivät (Nätti & Pyöriä 2017, 24–32). Epätyypilliseksi työsuhteeksi voidaan määritellä

kaikki se työ, mikä poikkeaa yleiseksi normiksi koetusta vakituisesta kokoaikaisesta, työntekijän ja työnantajan välille sovitusta työsuhteesta. Epätyypillisiä työsuhteita voivat olla esimerkiksi osa-aikainen työ, yksinyrittäjyys tai vuokratyö. Kirveen ym. (2011) mukaan epätyypillisellä työsuhteella voi olla merkittäviä vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille, mutta Pyöriän ym. (2019, 145) mukaan vaikutus määrittyy pitkälti sen mukaan, onko epätyypillinen työ yksilölle vapaaehtoinen vai vastentahtoinen valinta. Vastentahtoinen epätyypillinen työ voi esimerkiksi viivästyttää perheen perustamisen ajankohtaa, hidastaa urakehitystä sekä hankaloittaa elämää epätietoisuutena tulevista työvuoroista tai ansiotuloista. Kuitenkin moni haluaa tehdä myös vapaaehtoisesti epätyypillistä työtä esimerkiksi opintojen ohella. Työn epävarmuudella voi kuitenkin olla kauaskantoiset seuraukset, sillä epävarmuus usein pitkittyy ja kasautuu.

Ryhmää, jolle kasaantuu epätyypillisiä ja epävarmuutta aiheuttavia työsuhteita, voidaan kuvata käsitteellä prekariaatti (Ojala & Pyöriä 2017, 36). Prekaarin työn määrittelylle ei ole yleisesti hyväksyttyä tapaa, sillä sen määrittelyssä henkilön oma subjektiivinen kokemus on olennaisinta. Prekariaattiin voi kuulua kuka tahansa esimerkiksi sukupuoleen tai sosiaaliluokkaan katsomatta – myös korkeasti koulutettu voi kokea epävarmuutta ja kohdata uransa aikana työttömyyttä ja pelkoa toimeentulon riittävydestä. Pyöriän ja Ojalan (2017, 42) mukaan prekariaattiin kuulumista voidaan määritellä viiden kriteerin avulla, jotka ovat ylikoulutautuminen suhteessa työpaikkaan, työsuhteen epätyypillisuus, työmarkkinariskin pelko, työmarkkinariskin toteutuminen viimeisen viiden vuoden aikana ja pessimistinen suhtautuminen omiin työllistymismahdollisuuksiin. Edeltävistä viidestä kriteeristä vähintään kolmen tulee täytyä, jotta yksilö kuuluisi prekariaattiin.

Pyöriän ja Ojalan (2016a, 50) mukaan nuoret 15–24-vuotiaat kohtaavat muita ryhmiä useammin yhtäaikaisia epävarmuustekijöitä, ja työelämän muutosten vaikutukset osuvat eniten juuri heihin. Nuorten työn epävarmuutta yleisesti lisääviä tekijöitä ovat etenkin taloudellisten suhdanteiden vaihtelu ja korkea työttömyysaste (Kinnunen ym. 2005, 141; Pyöriä & Ojala 2017, 55), mutta myös työsuhde-epävarmuus, uhka työpaikan menettämisestä ja uhka työtehtävien

muuttumisesta kerääntyi etenkin alle 29-vuotiaille (Saloniemi & Virtanen 2008, 96–97). Työn epävarmuutta lisäävät tekijät näyttäisivätkin kasaantuvan työuran alussa oleville nuorille muita ikäryhmiä enemmän.

2.2 Koulutuserinflaatio epävarmuustekijänä

Yksi merkittävimmistä työn epävarmuutta lisäävistä tekijöistä on työttömyyden uhka, jolta korkeakoulutus on aiemmin suojannut (Hulkko & Tossavainen 2009, 193). Korkeakoulutus on aiempina vuosikymmeninä ollut lähes suora väylä vaikutukseen työhön, jolla on voinut olla vaikutusta siihen, miten varmana tai epävarmana tulevaisuus korkeakoulutetuille näyttäytyy. Kouluttautumisen tärkeys on noussut esiin etenkin taloussuhdanteiden muutoksessa – laman aikaan korkeakoulutus takasi huomattavasti varmemmin työpaikan, kun taas hyvän työllisyystilanteen aikana 2000-luvun lopulla tutkinnolla ei ollut juuri vaikutusta työllistymiseen (Hulkko & Tossavainen 2009, 193). Keskitymme tässä tutkimuksessa korkeakouluopiskelijoihin juuri siksi, että korkeakoulutuksen asema työmarkkinoilla on muuttunut ja sen vaikutuksista yksilön työelämäodotuksiin on saata-villa niukasti ajankohtaista tutkimustietoa.

Kouluttautuminen ei ole tänä päivänäkään menettänyt merkitystään, mutta loppututkinto korkeakoulusta ei enää takaa varmaa, hyväpalkkaista työtä tai ylempää sosioekonomista asemaa (Silvennoinen ym. 2018, 13; Vuorinen-Lampila & Valkonen 2012, 250). Muutos on nähtävissä myös Nuorisobarometrimittauksissa – vuonna 1994 90 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä siitä, että kouluttautuminen parantaa merkittävästi työllistymismahdollisuuksia, kun taas vuonna 2009 osuus oli enää vajaa 60 prosenttia (Tuppurainen 2010, 15). Syynä tähän on se, että korkeakoulutus on saatavilla yhä useammalle 1970-luvulla alkaneen korkeakoulutuksen laajentumisen myötä (Puhakka ym. 2012) – Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) raportin mukaan tavoitteeksi on asetettu, että vuonna 2030 joka toiselta ikäluokasta löytyisi korkeakoulututkinto. Kun kaikilla on mahdollisuus kouluttautua ja akateemisten loppututkintojen omaavien määrä kasvaa, on korkean aseman saavuttamiseksi koulutusta hankittava koko

ajan enemmän. Kun korkeakoulutuksen suhteellinen arvo heikentyy, puhutaan koulutuserinflaatiosta.

Koulutuserinflaation seurauksena korkeasti koulutetuilla on aiempia sukupolvia korkeampi riski jäädä työttömäksi tai päätyä epätyypilliseen, matalasti palkattuun tai ei-koulutusta vastaavaan työsuhteeseen (Fagan ym. 2012, 131–134; Furstenberg 2013; Pyöriä & Ojala 2016a, 50). Vuoden 2019 Nuorisobarometrin mukaan noin joka kolmas nuori oli huolissaan työllistymisestään (Myllyniemi & Haikkola 2020, 62). On tärkeää huomata myös, että loppututkintojen arvon heikentymisen lisäksi myös työmarkkinat ovat muuttuneet aiempaa yksilöivimmiksi, työurat epävarmemmiksi, ja tutkintoa enemmän työelämässä arvostetaan persoonallisuutta, vuorovaikutustaitoja sekä muita ominaisuuksia, joita pelkkä tutkintotodistus ei takaa (Brunila ym. 2015; Siltala 2004). Useista epävarmuutta lisäävistä tekijöistä huolimatta nuoret kuitenkin näyttävät suhtautuvan tulevaisuuteen optimistisesti ja he uskovat koulutuksen parantavan työllistymismahdollisuuksia merkittävästi (Myllyniemi 2009, 106–108, Pyöriä ym. 2013, 209 mukaan).

3 VANHEMPIEN ELINTASON PERIYTYVYYS

3.1 Bourdieun teoria sosiaalisesta uusintamisesta

Vanhempien koulutustason ja perhetaustan vaikutusta yksilön valintoihin ja odotuksiin voidaan pohtia Bourdieun sosiaalisen uusintamisen teorian kautta. Bourdieun teorian mukaan ihmiselämä perustuu kolmenlaisten pääomien eli taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen pääomien kasaamiseen elämän erilaisilla kentillä (Bourdieu 1985, 105–106, 1986, 244–248). Kentällä Bourdieu tarkoittaa tiloja, joissa yksilöt taistelevat pääomista ja joilla jokaisella arvostetaan eri lajien pääomia. Näistä pääomalajeista taloudellinen pääoma tarkoittaa rahallisia voimavaroja ja sosiaalinen pääoma taas sosiaalisia suhteita. Kulttuurinen pääoma sen sijaan on monimuotoisempi ja se esiintyy ruumiillistuneessa (mm. taidot ja tiedot), institutionalisoituneessa (mm. akateemiset pätevyyydet) tai objektivoituneessa (mm. taide-esineet) muodossa.

Keskitymme tässä tutkimuksessa erityisesti kulttuuriseen pääomaan, tarkemmin sen institutionalisoituneeseen muotoon, ja sen merkitykseen tutkimusaiheemme kannalta. Bourdieu huomioi 1960-luvulla, että koulutuserot eivät perustu pelkästään taloudellisiin ehtoihin, vaan koulumaailman taistelussa on kyse muustakin kuin vain rahallisista voimavaroista (Kataja 1997, 23). Tämä tarkastelutapa sopii suomalaiseen kulttuuriin hyvin, sillä eri yhteiskuntaluokkien lasten välillä on edelleen koulutuseroja, vaikka koulutuspolitiikalla on pyritty tasoittamaan voimakkaasti koulutuksen taloudellisia esteitä. Tutkimuksissa on myös todennettu lapsuudenkodin luokka-asemalla olevan vaikutusta siihen, miten koulutuksen jälkeen työllistyy, sijoittuu ja pääsee urallaan kehittymään (Naumanen & Silvennoinen 2010, 86–87).

Bourdieu hyödyntää yksilöiden tekemien valintojen ja lapsuudenkodin luokka-aseman luomien erojen selittämisessä habituksen ja luokkahabituksen käsitteitä. Habitus tarkoittaa suhteellisen pysyvää valmiuksia ja suhtautumistapoja kuvaavaa järjestelmää, jonka muodostavat yksilön elämänehdot ja aikaisem-

mat kokemukset (Bourdieu 1984, 170, 1985, 82). Habitus vaikuttaa siihen, millaisia valintoja yksilö tekee ja millaisia käsityksiä hänellä on toimintamahdollisuuksistaan kaikilla eri elämänalueilla. Bourdieun mukaan yksilön tekemät valinnat elämässä ovat aina sosiaalisesti sidonnaisia ja ne perustuvat siihen, miten yksilöt hahmottavat maailmaa (Bourdieu & Wacquant 1995, 161). Yksilöiden maailman hahmottaminen taas pohjautuu aina siihen, millaista pääomaa yksilöllä on. Näin ollen habituksen voidaan sanoa luovan tietynlaisen valintakehikon, jonka sisällä yksilö tekee omat valintansa.

Vanhempien oma kulttuurinen pääoma vaikuttaa siihen, miten he kykenevät tukemaan lasta kouluun suhtautumisessa ja opinnoissa yleensä (Saari ym. 2020, 80–81). Näin ollen matalamman kulttuurisen pääoman omaavilla vanhemmilla on niukemmat resurssit siirtää tärkeää pääomaa jälkipolvelle. Kaikilla opiskelijoilla ei siis välttämättä ole vielä opiskelemaan hakiessaan mitään kodin kautta saatua tai muutakaan tietoa tarvittavista opiskelutavoista, omasta opiskelualastaan tai tulevasta työstään. Muun muassa koulupudokkuuden todennäköisyyden on tutkittu olevan suurempi matalasti koulutettujen vanhempien lapsilla, kuin korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla (Vauhkonen ym. 2017, 506). Pääomien epätasainen jakautuminen synnyttää kriittisiä eroja eri yhteiskuntaluokkien välille, ja aiheuttaa ulospäin yhtenevän luokkahabituksen.

Luokkahabituksella Bourdieu (1985, 81) tarkoittaa eri yhteiskuntaluokille ominaisia habituksen muotoja, jotka perustuvat yhteiskuntaluokkien sisäisiin elinolosuhteiden yhtäläisyyksiin. Luokkahabituksella voidaan selittää, miksi eri yhteiskuntaluokkien sisällä jälkeläiset päätyvät todennäköisimmin samankaltaisiin yhteiskunnallisiin asemiin. (Kataja 1997, 23). Tällainen samankaltaisuus johtuu todennäköisesti siitä, että samaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvat jälkeläiset hahmottavat mahdollisuutensa samalla tavoin, minkä vuoksi heidän elämänuransa ovat usein samankaltaiset.

3.2 Vanhempien koulutustaustan vaikutus yksilön valintoihin

Vanhempien koulutustasolla on havaittu yhteys heidän jälkeläistensä tuleviin valintoihin koulutuksen ja ammatin suhteen (Vanntaja 2005, 413). Yhteys näkyy muun muassa siinä, että perusasteen koulutuksen suorittaneiden vanhempien lasten on havaittu päätyneen usein joko suorittavan tason työtehtäviin tai työttömäksi, kun taas korkeakoulutuksen suorittaneiden vanhempien lasten on havaittu päätyvän merkittävästi muita useammin toimihenkilötason työtehtäviin. Karhusen ja Uusitalon (2017) mukaan Suomessa ei ole viimeisten 50 vuoden aikana tapahtunut muutoksia siinä, millainen yhteys vanhempien taustalla on heidän lastensa yliopistokoulutukseen hakeutumisessa. Tämä yhteys näkyy perheiden taloudellisten ja kulttuuristen resurssien epätasaisen jakautumisen vuoksi yhteiskunnan sisäisenä eriarvoistumisena.

Tämän tutkimuksen aineistossa korkeakouluopiskelijat olivat kuitenkin tehneet jo samankaltaisia koulutusvalintoja erilaisista sosioekonomisista taustoistaan huolimatta, mikä voi lisätä sosiaalista liikkuvuutta. Sosiaalisella liikkuvuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa yksilö päätyy erilaiseen sosiaaliseen asemaan kuin hänen vanhempansa (Härkönen 2010, 51). On tärkeää huomioida, että nuorten ikäluokkien koulutustaso on kohonnut useiden vuosikymmenten ajan huomattavasti korkeammaksi kuin heidän vanhempiansa (Pöyliö & Erola 2015). Tämän koulutustason nousun vuoksi nykyisin kouluttautuvien nuorten vanhemmilla on melko korkea koulutustaso, mikä on itsessään vähentänyt sosiaalista liikkuvuutta suomalaisen yhteiskunnan sisällä. On kuitenkin todettu, että lapsuudenaikaiset olot ovat nähtävissä aikuisiän toimintakyvyssä, eikä koulutukseen onnistu poistamaan sitä sosiaalisten lähtökohtien jättämää vaikutusta (Lea Pulkkinen 1989, 1996, 2002, Naumanen & Silvennoinen 2010, 85 mukaan).

Työelämään sijoittumisessa tutkinto ei ole aina tärkein kriteeri, vaan sekä työnsaanti että työssä eteneminen perustuvat useimmiten erilaisiin koulutuksesta irtonaisiin ansioihin (Naumanen & Silvennoinen 2010, 83). Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalisella taustalla on siis vaikutusta koulutuksen hankkimiseen ja sen kautta työelämään sijoittumiseen, mutta tausta on myös suoraan yhteydessä

työelämään sijoittumiseen. Tässä on tärkeää huomioida myös se, että koulutus-tutkinnon haltijan muut ominaisuudet, kuten ihonväri, etnisyys, sukupuoli, yhteiskuntaluokka ja habitus, vaikuttavat koulutustutkinnon ohella merkittävästi tiettyyn yhteiskunnalliseen asemaan sijoittumiseen. Eli esimerkiksi työväenluokkainen maisterin tutkinnon hankkinut naispuolinen henkilö ei puuttuvien sosiaalisten suhteiden ja tietynlaisen habituksen vuoksi päädy todennäköisesti samantasoisiin työtehtäviin kuin yhtä korkealle kouluttautunut keskiluokkainen mieshenkilö.

Lapsuudenkodista saatavien arvojen, toimintatapojen ja odotusten merkitystä on sosiologiassa painotettu lapsen myöhemmän menestyksen muovaajina (Härkönen 2010, 63). Erityisesti äidin koulutustaustan vaikutusta lapsen eri elämänvaiheissa on tutkittu melko paljon, aikuisikään saakka ja sen on todettu vaikuttavan moniin valintoihin. Äidin koulutustason merkityksen on todettu korostuvan erityisesti lasten tulevaa koulutustasoa tutkittaessa (Eskelinen ym. 2020, 4). Pitkälle kouluttautuminen on näyttäytynyt huomattavasti todennäköisempänä, mitä korkeampi vanhempien ja erityisesti äidin koulutustaso on (Silvennoinen ym. 2018, 23).

Äidin koulutustasoon liittyvien yhteyksien löytyminen saattaa johtua siitä, että äidin rooli lastenkasvattajana on vielä nykyisinkin isän roolia suurempi. Alonin ym. (2020), Carlsonin ym. (2020), Friedmanin (2015), Knightin ja Brintonin (2017), T. Millerin (2018) ja Schwanen (2007) tutkimusten mukaan naiset kantavat edelleen päävastuun lasten kasvatuksesta ja kodinhoidosta teollistuneissa maissa huolimatta siitä, että viime vuosikymmenten aikana kaksituloisten kotitalouksien määrä on kasvanut (Hjálmsdóttirin & Bjarnadóttirin 2021, 269 mukaan). Isän ja äidin rooli ovat kuitenkin olleet hitaiden, mutta lisääntyvien muutosten alaisena viime vuosina. Mahdollisesti myöhemmissä tutkimuksissa myös isän puolelta saadaan enemmän yhteyksiä lasten valintoihin. Kerättyjen tutkimustulosten pohjalta voitaisiin kuitenkin olettaa, että korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotusten taustalla näkyy jollain tapaa tietoisesti tai tiedostamatta heidän vanhempiansa koulutustausta ja sosioekonominen asema.

4 TYÖELÄMÄODOTUKSET

4.1 Työelämäodotusten muodostuminen

Työelämäodotuksia tutkittaessa on selvitettävä, millaisia arvoja, asenteita ja näkemyksiä nuorilla on työelämän suhteen. Työ ei ole enää itseisarvo siinä merkityksessä kuin aiemmilla sukupolvilla, vaan nuoret odottavat työn tuovan mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen, olevan joustavasti yhdistettävissä muuhun elämään sekä tarjoavan vaikutusmahdollisuuksia. Nuorempien sukupolvien edustajat tiedostavat omat mahdollisuutensa paremmin ja he osaavat myös vaatia työnantajalta omien tarpeidensa kuuntelemista (Pyöriä ym. 2013, 210). Tässä tutkimuksessa käsittelemme työelämäodotuksia erityisesti epävarmuuden ja tulevaisuushuolien näkökulmasta.

Opiskelijoiden työelämäodotuksien muodostumiseen vaikuttaa niin yksilön omat kokemukset kuin hänen toimintaympäristönsä. Rubinin (2000) mukaan tulevaisuuskuvat ovat oletuksia, ideoita ja uskomuksia tulevaisuudesta, joiden taustalla on sosiaalinen ilmapiiri, kulttuurinen historia ja jaettu diskurssi. Ne kuitenkin muovautuvat yksilön tulkintojen ja kokemusmaailman kautta. Niin yksilöiden omat kuin lähipiirin ja yhteiskunnankin asettamat työelämään kohdistuvat suuret ennako-oletukset ja -vaatimukset voivat aiheuttaa yksilöille epäonnistumisen kokemuksia ja lisätä epävarmuutta tulevaisuuden suhteen (Ahonen ym. 2010, 24).

On ollut nähtävissä (ks. Brannen & Nielsen 2002; Pyöriä & Ojala 2016b; Turunen 2009), että nuorten työelämäodotukset osoittavat enemmän jatkuvuutta kuin muutosta 1980-luvulta 2010-luvulle, vaikkakin taloussuhdanteiden vaihteluilla ja työttömyyden korkealla osuudella voi olla tulevaisuudessa vaikutusta nuorten työasenteisiin ja -arvoihin. Myös Tuppurainen (2010, 15) on todennut, että työelämäasenteiden muutokset tapahtuvat suhteellisen hitaasti, mutta ne seuraavat yhteiskunnallisia oloja. Korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotukset näyttäisivät olevan jollain tasolla riippuvaisia yhteiskunnan ja työelämän muutoksista, vaikka Pyöriä ja Ojala (2016b) väittivät vielä vajaa kymmenen

vuotta sitten, että 2010-luvulla työuransa aloittaneiden asenteet työstä olisivat samankaltaisia kuin nuorilla ennen vuosituhannen vaihdetta. On mielenkiintoista nähdä, miten maailmantilanteen viimeaikaiset muutokset tulevat vaikuttamaan nuorten työelämäodotuksiin, vaikka niitä ei vielä tässä tutkimuksessa voidakaan huomioida.

4.2 Työelämäodotukset aiemmissä tutkimuksissa

Suomessa nuorten, mukaan lukien korkeakouluopiskelijoiden, työelämäodotuksia on tutkittu laajimmin vuosittaisissa Nuorisobarometreissä. Tulokset työelämäodotuksista ovat olleet vaihtelevia – luottamusta tulevaisuuden työelämään löytyy, mutta myös moni asia huolettaa. Vuoden 2019 Nuorisobarometrissä saatiin ensimmäistä kertaa vastauksia muutamiin kysymyksiin nuorten tulevaisuuden työuriin liittyvästä luottamuksesta. 85 prosenttia piti vakituista työtä todennäköinä ja selkeä enemmistö uskoi ylittävänsä vanhempiansa elintason, mutta joka kolmas oli huolissaan siitä, saavatko he tulevaisuudessa töitä (Myllyniemi & Haikkola 2020, 62). Vuoden 2019 aineistosta tehdyssä tutkimuksessa nuoret naiset suhtautuivat työelämään pääosin luottavaisesti (Alakärppä ym. 2022). Työelämään pääosin luottavaisesti suhtautuvat vastaajat olivat todennäköisimmin korkeakoulutettuja. Vuoden 2016 Nuorisobarometrissa työ nähtiin tärkeänä, mutta samaan aikaan kuluttavana ja vaativana asiana (Myllyniemi 2017, 30). Siinä korkeakoulussa opiskelevista vastaajista kaksi kolmesta koki nykyisen työelämän niin vaativana, että monet palavat ennenaikaisesti loppuun. Myös Penttinen ym. (2011) sekä Darwish ja Banat (2021) ovat todenneet, että korkeakouluopiskelijoiden on yleisesti nähty kokevan ahdistusta ja epävarmuutta tulevaisuuden työelämän suhteen.

Nuorten työelämäodotuksia ja -asenteita on tutkittu myös Rivinojan (2015) ja Hongan (2020) pro gradu -tutkielmissa. Rivinoja (2015) tutki Y-sukupolven asenteita työhön ja sen tulevaisuuteen vuosien 2000, 2007 ja 2013 Nuorisobarometrien pohjalta. Rivinojan (2015) tutkimuksessa tulevaisuuden työelämä

näyttäytyi Y-sukupolven edustajille yleisesti jatkuvaa kouluttautumista vaativana, polarisoituneena sekä katkonaisena. Yksilön näkemyksiin oli vahvimmin yhteydessä nuoren koulutustaso ja äidin koulutus, mutta demografiset tekijät selittävät kuitenkin vain heikosti nuorten näkemyksiä. Äidin koulutustaso oli yhteydessä väitteisiin ”Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhemmillani on” ja ”Joudun todennäköisesti vaihtamaan työurallani työpaikkaa useasti”. Hongan (2020) tutkielman mukaan Y-sukupolvea edustavien nuorten odotukset työelämästä ovat pääosin positiivisia vuonna 2016 kerätyn Nuorisobarometrin pohjalta. Hänen tutkimuksessaan etenkin sukupuoli, ikä ja työmarkkina-asema selittivät työelämäodotuksia – naiset olivat miehiä huolestuneempia, alle 20-vuotiaat olivat muita luottavaisempia ja työttömät nuoret olivat työssä käyviä huolestuneempia. Hänen tutkimuksessaan äidin koulutustasolla ei ollut yhteyttä nuorten näkemyksiin työpaikan tai ammatin vaihdoksista, työllistymisestä eikä nuorten uskomuksiin työelämässä jaksamisesta. Sekä Rivinojan (2015) että Hongan (2020) tutkielmissa on tutkittu 15–29-vuotiaita nuoria, joten tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä korkeakouluopiskelijoihin. Heidän tuloksensa olivat toisistaan eroavia, ja ne myös pohjautuvat nyt jo vanhentuneisiin aineistoihin, joten vuoden 2019 Nuorisobarometrin, uusimman saatavilla olevan, analysointi on tarpeen.

Helve (2013, 132–133) on tutkinut suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden asenteita koulutusta ja työelämää kohtaan. Hän oli tutkimuksessaan kiinnostunut etenkin siitä, onko opiskelijoiden perhetaustalla, työn prekarisaatiolla tai päätöksillä yhteyttä siihen, millaisia heidän asenteensa, elämäntyylinsä ja maailmankuvansa on. Helven (2013) tutkimuksen mukaan korkeakouluopiskelijoilla oli positiivinen suhtautuminen koulutukseen ja työhön, ja 67 prosenttia vastanneista halusivat kouluttautua mahdollisimman paljon, sillä he uskoivat sen parantavan heidän mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla. Toisaalta suurin osa uskoi, ettei korkeakoulutetut välttämättä työllisty sen paremmin kuin jo aiemmin työmarkkinoille siirtyneet matalamman koulutustason nuoret. Nuoret näyttivät viihtyvän epätyypillisissä työsuhteissa, he olivat joustavia tulevaisuuden suun-

nitelmien suhteen ja osoittivat sopeutuvansa erinomaisesti uuden työn vaatimuksiin. Tutkimuksen mukaan korkeakouluopiskelijat eivät näyttäneet olevan vanhempiansa tai muun lähipiirinsä koulutus- ja työasenteiden ja -arvojen vaikutuksen alaisia, eikä vanhempien suppeilla asenteilla ja nuoren koulutus- tai ammattitasolla ollut nähtävissä yhteyttä.

Aikaisempien tutkimusten tulokset nuorten työelämäasenteista ovat siis jokseenkin ristiriitaisia, mikä voi johtua ilmiön taustalla vaikuttavista tekijöistä. Monen tutkimuksen tuloksissa nuorten työelämäodotukset ovat aiempaa huolestuneempia ja epävarmempia, kun taas osassa odotukset näyttäisivät olleen viimeisten vuosikymmenien aikana samankaltaisia. Kuten jo aiemmin todettiin, yhteiskunnan muutokset ja epävarmuudet heijastuvat aina jollain tapaa ihmisten työhön liittyviin odotuksiin ja ajatusmalleihin (Mellanen & Mellanen 2020, 74), ja että heikko taloustilanne ja työmarkkinoiden muutos näyttäytyy etenkin nuorten työelämäodotuksissa epävarmuuden tunteen kasvamisena (Aaltonen & Berg 2018, 6). Teorian pohjalta työelämäodotukset näyttäytyvät moniulotteisena ilmiönä, mikä voi selittää tutkimustulosten ristiriitaisuutta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko vanhempien koulutustasolla yhteyttä korkeakouluopiskelijoiden odotuksiin työelämästä. Tutkimus toteutettiin määrällisillä menetelmillä, joita käytetään silloin, kun halutaan yleis-tettävästi kuvata tilastollisten menetelmien avulla tutkittavaa ilmiötä ja siinä esiintyviä yhteyksiä (Ronkainen ym. 2014, 83). Hypoteesimme oli, että äidin ja/tai isän koulutustasolla (korkeakoulutetut ja ei-korkeakoulutetut) on merkitsevä yhteys korkeakoulussa opiskelevan lapsen työelämäodotuksiin. Tutkimuksemme nollahypoteesi taas oli, ettei äidin ja/tai isän koulutustasojen (korkeakoulutetut ja ei-korkeakoulutetut) välillä ilmene merkitseviä eroja korkeakoulussa opiskelevan lapsen työelämäodotuksien suhteen. Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Eroavatko korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen äitien korkeakoulussa opiskelevien lasten työelämäodotukset toisistaan?
2. Eroavatko korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen isien korkeakoulussa opiskelevien lasten työelämäodotukset toisistaan?

5.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa käytettiin vuonna 2019 kerättyä Valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusseuran Nuorisobarometri 2019-kyselyaineistoa. Haastateltavien henkilötiedot poimittiin satunnaisotantana Väestörekisterikeskuksen toimesta, jonka jälkeen tietoihin yhdistettiin puhelinnumerot. Puhelinnumeroita ei löytynyt 60 prosentille nuorista. Feelback Group Oy toteutti puhelinhaastattelut kiintiöpöimintaan perustuen. Haastatteluissa käytettiin kolmea kriteeriä: sukupuoli (nainen, mies), ikäluokat (15-19, 20-24, 25-29), äidinkieli (suomi, ruotsi, muu). Haastatteluvälineenä toimi strukturoitu kyselylomake. Puhelinhaastatte-

luihin osallistui 1907 nuorta, ja niistä kieltäytyi 11 166, eli vastanneiden ja kieltäytyneiden suhde oli 17 prosenttia. Kyselyyn vastanneista oli naisia 900 (47,2 %), miehiä 1002 (52,5 %) ja muita 5 (0,3 %). Vastaajat olivat 15–29-vuotiaita, ja vastaajien iän keskiarvo oli 22,47 (keskihajonta 4,18). Suomea puhui äidinkielenään 1705 (89,4 %) vastaajaa, ruotsia 92 (4,8 %) vastaajaa ja muuta kieltä 110 (5,8 %) vastaajaa.

Tässä tutkimuksessa aineistosta rajattiin korkeakouluopiskelijat, eli he, jotka olivat parhaimmillaan ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa, ja joiden pääasiallinen toiminta oli opiskelu. Haastatelluista ammattikorkeakoulussa oli parhaillaan 196 (10,3 %) ja yliopistossa 267 (14,0 %). Kaikista haastateltavista 906 vastaajan (47,5 %) pääasiallinen toiminta oli ”koululainen tai opiskelija”. Kun nämä suodattimet yhdistettiin, otoksemme kooksi jäi 417. Alla olevaan taulukkoon (Taulukko 1) on eritelty otoksen osallistujien taustamuuttujat.

Taulukko 1. Korkeakouluopiskelijoiden taustatiedot (N=417)

		n	%
Sukupuoli	Nainen	199	47,5
	Mies	216	51,8
	Muu	2	0,5
Korkeakoulutus	Yliopisto	221	53,0
	Ammattikorkeakoulu	196	47,0
Äidin koulutustaso	Ei tutkintoa	20	4,8
	Ammatillinen tutkinto	104	24,9
	Opisto- tai ylioppilastutkinto	71	17,0
	Korkeakoulututkinto	208	49,9
	Ei osaa/halua sanoa	14	3,4
Isän koulutustaso	Ei tutkintoa	39	9,4
	Ammatillinen tutkinto	126	30,2
	Opisto- tai ylioppilastutkinto	59	14,1
	Korkeakoulututkinto	174	41,7
	Ei osaa/halua sanoa	19	4,6

Vastaajat jakautuivat sekä sukupuolen että korkeakoulun perusteella suhteellisen tasaisesti (ks. Taulukko 1). Iältään tutkimuksemme vastaajat olivat 19–29-vuotiaita, ja vastaajien iän keskiarvo oli 23.74 (keskihajonta 2.527). Heistä suomea äidinkielenään puhuvia oli 381 (91.4 %), ruotsia 24 (5.8 %) ja muuta kieltä 12 (2.9 %). Vastaajien äideistä suurimmalla osalla oli korkeakoulututkinto (49,9 %), kun taas vastaajien isistä isoimmalla osalla oli joko korkeakoulututkinto (41,7 %) tai ammatillinen tutkinto (30,2 %).

5.3 Käytetyt menetelmät ja mittarit

Riippumattomiksi eli selittäviksi muuttujiksi valikoitiin äidin ja isän koulutus-taso. Tutkimuskysymyksiä varten muodostimme sekä äidin että isän koulutus-tasosta dikotomisen muuttujan (0=ei-korkeakoulutetut ja 1=korkeakoulutetut). Uudelleenmuodostetun muuttujan luokkaan ”ei-korkeakoulutetut” sisällytettiin sekä äidin että isän koulutustason kohdalla vastaukset ”ei tutkintoa, ammatillinen tutkinto ja opisto- tai ylioppilastutkinto”, kun taas luokka ”korkeakoulutetut” sisälsi vain vastauksen ”korkeakoulututkinto”. Vastausvaihtoehto ”ei osaa/halua sanoa” jätettiin kokonaan pois dikotomista muuttujaa muodostetta-essa sekä äidin että isän kohdalla. Jako korkeakoulutettuihin ja ei-korkeakoulu-tettuihin teki molemmista luokista suhteellisen samankokoiset.

Riippuvat eli selitettävät muuttujat valikoitiin kysymyspatteristosta, jossa kysyttiin odotuksia työstä, työelämästä ja oman työuran tulevaisuudesta. Vas-taajien työelämäodotuksia mitattiin kyselyssä useilla väitteillä, joista valitsimme aiemman tutkimuksen (ks. Alakärppä ym. 2022) perusteella vain viisi väittämää (Olen huolissani omasta jaksamisestani työelämässä tulevaisuudessa; olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevaisuudessa; on todennäköistä, että saan vakinaista työtä; on todennäköistä, että tulen välillä olemaan työtön; on todennäköistä, että ylitän vanhempieni elintason), jossa kaikissa oli vastausvaihtoehtoina 4-portainen Likert-asteikko (1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=jok-

seenkin samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä). Kysymyksissä oli lisäksi vastausvaihtoehto 99=en osaa/halua sanoa, jota käsiteltiin tutkimuksessa puuttuvana tietona. On tärkeää, että vastausvaihtoehdot, joissa tutkittava ei ole tiennyt asiasta tai vastausta ei ole, määritellään puuttuvaksi tiedoksi keskiarvoja mittaavaa tutkimusmenetelmää käytettäessä (Heikkilä 2014, 175).

Korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksista muodostettiin summamuuttuja, jonka Cronbachin alfa on 0,614. Cronbachin alfan yleisesti hyväksytynä alarajana on pidetty arvoa 0,60, mutta mittarin reliabiliteettia arvioidessa on huomioita mittarin skaalan laajuus (Metsämuuronen 2007, 68–69). Summamuuuttujassa käyttämämme muuttujien mitta-asteikko oli melko suppea (4-portainen Likert-asteikko), joten summamuuttujan saamaa Cronbachin alfaa voidaan pitää se huomioon ottaen riittävän hyvänä. Summamuuuttujan muodostamiseksi käänsimme muuttujat ”On todennäköistä, että saan vakinaista työtä” ja ”On todennäköistä, että ylitän vanhempieni koulutustason”, jotta kaikki muuttujat mittasivat korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksia samansuuntaisesti. Yhdenkään väittämän poisjättäminen ei olisi merkittävästi parantanut summamuuttujan reliabiliteettia eli Cronbachin alfaa.

5.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko äidin ja isän koulutustasolla eli sillä, onko hän korkeakouluttautunut vai ei, yhteyttä korkeakoulussa opiskelevan lapsen työelämäodotuksiin. Tutkimuskysymyksessä 1 tutkimme, onko äidin koulutautumisella yhteyttä opiskelijan työelämäodotuksiin. Käytimme riippuvana eli selitettävänä muuttujana korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotusten summamuuttujaa, joka on välimatka-asteikollinen muuttuja. Riippumattomana eli selittävänä muuttujana käytimme äidin koulutustasoa, jonka aiemmin muuttimme dikotomiseksi eli kaksiluokkaiseksi muuttujaksi, joka on luokitteluasteinen muuttuja. Molemmat muuttujat olivat riittävän normaalisti jakautuneita.

Tutkimuskysymyksessä 2 tutkimme, onko isän kouluttautumisella yhteyttä opiskelijan työelämäodotuksiin. Kuten ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä,

käytimme riippuvana muuttujana korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotusten summamuuttujaa. Riippumattomana muuttujana oli dikotomiseksi muuttujaksi muutettu isän koulutustaso. Myös isän koulutustaso oli riittävän normaalisti jakautunut.

Aineiston analyysi suoritettiin IBM SPSS Statistics 26-ohjelmalla. Tutkimuskysymyksemme luonteen, muuttujien mitta-asteikkojen ja muuttujien normaali-jakautuneisuuden perusteella analyysimenetelmäksi valittiin riippumattomien otosten t-testi. T-testiä voidaan käyttää silloin, kun muuttujat ovat vähintään kohtuullisen normaalisti jakautuneita ja vähintään välimatka-asteikollisia, ja kun ollaan kiinnostuneita siitä, eroaako kaksi ryhmää toisistaan jonkin muuttujan suhteen (Metsämuuronen 2007, 374). T-testin tulosten saamiseksi on ensin testattava Levenen testillä, ovatko muuttujien varianssit yhtä suuret vai eri suuret (Heikkilä 2014, 215). Jos testi saa tuloksen, joka on pienempi kuin 0,05, on varianssit eri suuret ja nollahypoteesi kumotaan. Jos testin tulos on taas suurempi kuin 0,05, varianssit ovat yhtä suuret ja nollahypoteesi jää voimaan. Levenen testin tulos vaikuttaa siihen, miten t-testin tuloksia luetaan. T-testin jälkeen on vielä laskettava tulosten efektikoko eli Cohenin d . Mikäli d saa arvon .20-.49, on kyseessä pieni efekti, arvoilla .50-.79 on kyse keskikokoisesta efektistä ja arvoilla .80 tai suurempi on kyse suuresta efektistä (Cohen 1988).

5.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksen eettisyys suojelee sekä tutkittavia, että tutkijan oikeusturvaa. Jo pelkästään tutkimusaiheen valinta ja sen toteutettavuus suhteessa yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen, on eettinen ratkaisu (Hirsjärvi ym. 2009, 24). Tässä tutkimuksessa aiheen valintaa perusteltiin sillä, että aiempaa tutkimustietoa vanhempien koulutustason yhteydestä koulutusvalintojen jälkeisiin valintoihin on saatavilla puutteellisesti. Lisäksi aiemmat tutkimustulokset olivat osittain ristiriitaisia ja pelkkiä korkeakouluopiskelijoita käsittelevää tietoa tarvittiin lisää.

Tutkittavien näkökulmasta on tärkeää huomioida suostumuksellisuus, riittävä tiedonanto, anonymiteetin takaaminen ja itsemääräämisoikeuden

kunnioittaminen (Hirsjärvi ym. 2009, 25; Moore ym. 2017, 205–206). Tutkimuksessa kerättyjen henkilötietojen käsittelyssä on seurattava hyviä tieteellisiä käytäntöjä, eikä vastaajia saa olla mahdollista yksilöidä heidän vastaustensa perusteella (Moore ym. 2017, 206). Tässä tutkimuksessa käytettiin valmista aineistoa, jonka keräämisestä vastasi siihen valtuutettu yritys. Tietoarkistosta haetulla aineistolla ei ole tutkimuseettisiä esteitä, ja siitä on anonymisoitu kaikki tunnistettavat tiedot (Kuula 2011, 152–153). Näin ollen meidän vastuullemme jäi sitoutua aineiston lupahakemuksessa esitettyihin eettisiin vaatimuksiin – aineistoa käytettiin vain ilmoitettuun käyttötarkoitukseen ja sitä säilytettiin huolellisesti tietoturvan toteutumisesta huolehtien. Tutkittavien anonymiteetistä ja tietosuojasta huolehdittiin säilyttämällä aineistoa Jyväskylän yliopiston U-aseamalla, ja sitä käytettiin vain tätä tutkimusta varten. Aineisto tullaan hävittämään tutkimuksen toteuttamisen jälkeen.

Tutkimuksen eettisyys huomioitiin myös tulosten esittämisessä, analysoinnissa ja johtopäätöksissä. Valitut tutkimusmenetelmät perusteltiin ja esiteltiin huolellisesti, ja tulokset esiteltiin yksityiskohtaisesti taulukoiden avulla molempien tutkimuskysymysten osalta. Raportoinnissa mainittiin myös, mikäli tutkimus ei tuota tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Perusteeton ja kritiikitön tulosten yleistäminen tai niiden sepittäminen olisi merkittävä eettinen ongelma (Hirsjärvi ym. 2009, 26). Tutkimuksen luotettavuutta lisääviä ja heikentäviä tekijöitä erotellaan vielä omassa alaluvussa (ks. luku 7.2.).

6 TULOKSET

6.1 Äidin koulutustason yhteys korkeakouluopiskelijan työelämäodotuksiin

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkoituksenamme oli selvittää, onko äidin koulutustasolla yhteyttä korkeakouluopiskelijan työelämäodotuksiin, eli eroavatko korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotukset korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen äitien lapsilla. Tutkimuskysymyksemme sai Levenen testissä suuremman arvon kuin 0,05, eli ryhmän varianssit ovat yhtä suuret ja Levenen testin nollahypoteesi jää voimaan. T-testin tulokset osoittivat, että koulustaustoiltaan erilaisten äitien korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin ei eronnut toisistaan tilastollisesti merkitsevästi (Taulukko 2). Sekä korkeakoulutettujen että ei-korkeakoulutettujen äitien lapset arvioivat siis odotuksensa tulevaisuuden työelämästä keskimäärin samankaltaisesti. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen efektikoko oli reilusti alle pienen efektin raja-arvon ($< 0,20$), joten efekti on lähes olematon.

Taulukko 2. Eri koulutustaustaisten äitien yhteys korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin ($N = 390$)

	Ei-korkeakoulutus ($n = 191$)		Korkeakoulutus ($n = 199$)		Riippumattomien otosten t-testi			
	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>ka</i>	<i>kh</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>Cohen's d</i>
Korkeakouluopiskelijan työelämäodotukset	2,0618	0,55531	2,0844	0,55787	-0,402	388	0,895	0,041

6.2 Isän koulutustason yhteys korkeakouluopiskelijan työelämäodotuksiin

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkoituksenamme oli selvittää, onko isän koulutustasolla yhteyttä korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin. Myös toinen tutkimuskysymyksemme sai Levenen testistä suuremman arvon kuin .05, eli ryhmien varianssit ovat yhtä suuret ja Levenen testin nollahypoteesi jää voimaan. Toisen tutkimuskysymyksemme t-testin tulokset osoittivat, ettei koulutustaustoiltaan erilaisten isien yhteys korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin eronnut toisistaan tilastollisesti merkitsevästi (Taulukko 3). Myös toisen tutkimuskysymyksemme efektikoko jäi alle pienen efektin raja-arvon ($< 0,20$).

Taulukko 3. Eri koulutustasoisten isien yhteys korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin (N = 386)

	Ei-korkeakoulutus (n = 219)		Korkeakoulutus (n = 167)		Riippumattomien otosten t-testi			
	ka	kh	ka	kh	t	df	p	Cohen'd
Korkeakouluopiskelijan työelämäodotukset	2,0612	0,52541	2,0958	0,57826	-0,614	384	0,372	0,063

6.3 Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksemme tulokset osoittivat, ettei vanhemman koulutustaustalla ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä korkeakouluopiskelijan kokemiin työelämäodotuksiin, eli asettamamme nollahypoteesi jää voimaan. Tuloksista oli kuitenkin huomattavissa, että korkeakoulutettujen äitien lapset raportoivat hieman enemmän huolestuneita työelämäodotuksia kuin ei-korkeakoulutettujen lapset (0,02). Vastaavasti myös korkeakoulutetut isät olivat keskimäärin ei-korkeakoulutettuja isiä enemmän yhteydessä suurempaan huoleen työelämäodotuksissa (0,03). Tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida vertailla isän ja äidin koulutustason yhteyksiä, koska tilastollista merkitsevyyttä ei ollut.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, onko vanhempien koulutustasolla yhteyttä korkeakouluopiskelijoiden odotuksiin tulevaisuuden työelämästä. Korkeakoulutettujen ja ei-korkeakoulutettujen vanhempien lasten työelämäodotukset eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Äitien ja isien yhteyksiä ei voitu vertailla keskenään, koska tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Tulokset näyttäisivät olevan samansuuntaisia kuin Hongan (2020) Y-sukupolven työelämäodotuksia käsitelleessä tutkielmassa, jossa äidin koulutustasolla ei ollut yhteyttä nuoren näkemyksiin työllistymisestä tai työpaikan ja ammatin vaihtamisesta. Tulokset tukevat myös Helven (2013) tulosta siitä, ettei korkeakouluopiskelijat näyttäneet olevan enää vanhempiensa koulutus- ja työasenteiden ja -arvojen vaikutuksen alaisia.

Tutkimuksemme tuloksissa yllättävää oli se, että niiden korkeakouluopiskelijoiden, joiden vanhemmalla oli korkeakoulutus, oli hieman huolestuneemmat työelämäodotukset. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että matalamman koulutustason ja sen myötä matalamman kulttuurisen pääoman omaavilla vanhemmilla on vähemmän resursseja siirtää pääomaa lapsilleen (Saari ym. 2020). Kulttuurisen pääoman ja habituksen on taas todettu olevan tärkeässä roolissa työelämässä pärjäämisen kannalta pelkän koulutuksen lisäksi (Bourdieu 1984, 1985; Naumanen & Silvennoinen 2010). Näin ollen olisi voinut olettaa, että myös tässä tutkimuksessa ei-korkeakoulutettujen vanhempien lapset olisivat enemmän huolissaan heidän tulevaisuudestaan, sillä he eivät välttämättä ole saaneet kotoa samanlaisia lähtökohtia kuin korkeakoulutettujen vanhempien lapset. Tulosta voi kuitenkin selittää esimerkiksi se, että summamuuttujamme yksi väitteistä koski todennäköisyyttä ylittää vanhempien elintaso, mikä voi näyttäytyä helpompana ei-korkeakoulutettujen vanhempien lapsille.

Käsittelimme tutkimuksessamme äitejä ja isiä erillisinä ryhminä ilman että oli tiedossa, onko saman talouden vanhemmat molemmat korkeakoulutettuja, ei-

korkeakoulutettuja vai sekä että. Tämä saattaa selittää tutkimuksemme tuloksia siten, että tutkittavien korkeakouluopiskelijoiden perheessä on saattanut olla sekä korkeakoulutettu että ei-korkeakoulutettu vanhempi, jolloin kulttuurisen pääoman yhteys yksilön valintoihin ei näyttäydä tutkittavien kohdalla niin voimakkaasti kuin Bourdieun (1985, 1986) teoriassa. Tuloksiamme voi myös selittää se, ettei vanhempien koulutustasolla ole nykypäivänä välttämättä niin suurta vaikutusta yksilöön – korkeakouluttautuminen on yleistynyt eikä yhteiskuntaluokka enää määritä niin paljon sitä, miten pitkälle yksilö voi edetä. Côtén (2016, 4–5) mukaan yhteiskunnan normatiiviset rakenteet ovat heikentyneet ja vanhempien yhteiskuntaluokan sijaan jälkikasvun asemaa määrittää yksilön omat päätökset ja käyttäytymismallit. Onkin siis mahdollista, että korkeakoulu instituutiona ja ympäristönä voi muokata opiskelijoiden ajatuksia samansuuntaiseksi ja vähentää kotitaustan vaikutusta siihen, onko yksilö huolestunut tulevaisuudesta vai ei. Perhetaustan vaikutuksen on myös aiemmissa tutkimuksissa todettu heikenevän yksilön elämän myöhemmissä vaiheissa (Naumanen & Silvennoinen 2010, 87).

Tutkimuksemme tuloksia voi selittää myös se, että tutkittavaan kohderyhmään kuului sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijoita eri tutkintosuunnista ja tiedekunnista, joita ei aineiston perusteella ollut mahdollista erotella. Generalististen tai yleissivistävien alojen opiskelijoiden kokemusmaailma eroaa todennäköisesti huomattavasti professioaloilla opiskelevien henkilöiden kokemuksista. Professioaloilla työllistymisnäköymät ovat perinteisesti melko hyvät ja reitti opinnoista työelämään on yleensä selkeä. Professioaloilla myös vanhempien koulutustason yhteys voi olla enemmän näkyvissä kuin yleissivistävillä aloilla, sillä niihin hakeutumiseen vaadittavat valmennuskurssit rajoittavat matalista tuloluokista tulevien nuorten hakeutumista tietyille aloille. Generalistialoille taas on helpompi hakeutua, mutta ne eivät valmista mihinkään tiettyyn ammattiin suoraan ja näin odotukset tulevaisuuden työelämästä voivat erota yksilöiden välillä suurestikin. Esimerkiksi työllistyminen on epävarmintä taidealojen ja humanististen tieteiden maistereilla (Sainio ym. 2017, 6-8), ja työllistymisen kannalta tärkeä taito, eli

oman osaamisen sanoittaminen, on haastavinta juuri generalistialojen opiskelijoille. Heidän odotukset työelämästä saattaisivat olla huolestuneemmat kuin niiden alojen opiskelijoilla, joilla työllistymisnäkymät ovat selkeät ja varmat.

Lopuksi, on huomion arvoista, että aineistomme keruun jälkeen maailman tilanne on muuttunut merkittävästi pandemian ja sodan myötä, eikä niiden vaikutukset ole nähtävissä vielä tässä tutkimuksessa. Aiempien tutkimusten mukaan yhteiskunnallisilla muutoksilla, taloussuhdanteilla ja työttömyysasteella on ollut yhteyttä nuorten työelämäodotuksiin (Aaltonen & Berg 2018; Mellanen & Mellanen 2020). Aiempaa tutkimusta ei ole kuitenkaan juuri saatavilla siitä, miten demografisten tekijöiden yhteys työelämäodotuksiin muuttuu ajankohtina, jolloin nuorten työelämäodotukset muuttuvat ympäristön ja yhteiskunnan vaikutuksista suuntaan tai toiseen. Toisaalta voidaan myös pohtia, onko demografiset tekijät, etenkin vanhempien koulutustaso tai sosioekonominen asema, asioita, joiden yhteys työelämäodotuksiin pysyy suhteellisen muuttumattomana vuosikymmenestä toiseen.

7.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus

Hyvän määrällisen tutkimuksen perusvaatimuksia ovat korkea validiteetti ja reliabiliteetti, sekä tutkimustulosten ajankohtaisuus ja yleistettävyyys (Heikkilä 2014, 28). Tulemme seuraavaksi arvioimaan tutkimuksemme luotettavuutta lisäanneita ja rajoittaneita tekijöitä sekä sen eettisiä piirteitä.

Tutkimusta voidaan arvioida sen validiteetin perusteella. Validiteetti on sitä, että valitut menetelmät ja mittarit mittaavat juuri sitä, mitä niiden on ajateltu mittaavan, ja että ne vastaavat tutkimuskysymyksen tarpeita (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Valitsemamme analyysimenetelmä, riippumattomien otosten t-testi, sopii käytettäväksi silloin, kun tutkitaan kahden ryhmän eroja muuttujien ollessa normaalisti jakautuneita, joten se vastasi hyvin tutkimuskysymyksiemme tarpeisiin. Tutkimuksemme validiteettia voi pitää kohtalaisen hyvänä, sillä pystyimme aineiston avulla vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Valmiin, ei tätä tutkimusta varten kerätyn, aineiston käyttäminen on kuitenkin haasteellista tutkimuksen validiteetin kannalta. Valmis aineisto voi heikentää tutkimuksen validiteettia, sillä eri tarpeeseen kerättynä sen sisällöstä voi puuttua jotain sellaista, mikä olisi tämän tutkimuksen kannalta voinut olla tarpeellista. Valmiin aineiston takia jouduimme lähestymään tutkimusaihettamme enemmän aineiston pohjalta kuin määrällisen tutkimuksen perinteen mukaisesti olisi suotavaa. Aineistossa esitetyt kysymykset ja väittämät rajasivat mahdollisuuksia ja ohjasivat tutkimuskysymystemme asettelua. Esimerkiksi väitteet työuran katkonaisuudesta tai koulutuksen ja työn vastaavuudesta olisivat voineet olla mielenkiintoisia summamuuttujaa muodostaessa. Aineistossa ei eroteltu myöskään korkeakouluopiskelijoiden koulutusaloja, joten emme voineet tutkia niiden eroja. Nämä puutteet olisivat olleet vältettävissä ainoastaan oman aineiston keräämisellä, jolla taas ei olisi välttämättä saatu näin kattavaa otosta kuin mitä valmiiksi kerätyllä isolla aineistolla saatiin.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida myös sen reliabiliteetin eli tulosten tarkkuuden perusteella. Reliabiliteetti ilmaisee sen, miten toistettava tutkimus on (Hirsjärvi ym. 2009, 231) ja sen mittauksessa yleisesti käytetty tunnusluku on Cronbachin alfa. Cronbachin alfa laskee muuttujien välisiä korrelaatioita, ja mitä suuremman arvon se saa, sitä yhtenäisempi mittari on – yleisesti hyväksytty alaraja on arvo 0,60 (Metsämuuronen 2007, 68–69). Kuten aiemmin mainittiin (ks. Luku 5.5), summamuuttujaamme alfa oli korkeampi kuin hyväksytty alaraja, mittarin melko suppeasta skaalasta huolimatta, joten sitä voidaan pitää luotettavana.

Tutkimuksen reliabiliteettia parantaa tarpeeksi iso otoskoko (Heikkilä 2014, 29). Jos otos ei edusta koko tutkittavaa perusjoukkoa, ei myöskään tutkimustulokset ole yleistettävissä siihen. Tutkimuksemme otoskoko oli riittävän suuri valittua analyysimenetelmää varten, mutta otanta kuitenkin kattoi vain pienehkön osan perusjoukosta, joka on Suomessa parhaillaan päätoimisesti opiskelevat korkeakouluopiskelijat. Kaikki Nuorisobarometri 2019- tutkimukseen valitut eivät vastanneet puhelinhaastatteluihin, eikä meidän tutkimuksessamme otos ollut sa-

tunnaistettu, sillä se valittiin tiettyjen kriteerien mukaan valmiista isommasta aineistosta. Ei-satunnaistettua otosta käytettäessä väärintulkinnan riski voi olla suurempi (Metsämuuronen 2007, 54). Nämä tekijät heikentävät tutkimuksen reliabiliteettia, mutta sitä voidaan pitää pääosin suhteellisen hyvänä.

Tutkimusta arvioidessa on otettava huomioon myös se, että sen tulisi tuottaa uutta ja relevantti tietoa, joka on ajankohtaista ja täsmällistä (Heikkilä 2014, 31). Tutkimuksemme aineisto kerättiin vuonna 2019, eli ennen koronapandemiaa ja Ukrainan sotaa. Tämän myötä tutkimuksemme tuloksissa ei ole nähtävissä se, onko näillä suurilla muutoksilla jonkinlaista yhteyttä korkeakouluopiskelijoiden työelämäodotuksiin, vaikka ne olisivat tutkimuksemme julkaisuhetkellä hyvin ajankohtaisia. Aineisto on kuitenkin uusin kandidaatin tutkielmiin saatavilla oleva Nuorisobarometrimittaus, ja aiheen huomioiden se oli tarpeeksi tuore.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia korkeakouluopiskelijoiden odotuksia tulevaisuuden työelämästä ja niihin vaikuttavia tekijöitä laadullisella tutkimuksella, sillä tässä tutkimuksessa kysymyspatteristo oli rajallinen ja vastausvaihtoehdot Likert-asteikollisia. Tuppuraisen (2020, 15) mukaan nuorten työelämäasenteita ei pystytä pitävästi tutkimaan ja arvioimaan vain tilastollisilla menetelmillä ja aineistolla, sillä ne mittaavat vain sitä mitä kyselyn tutkijat ovat halunneet kysyä. Laadullisessa tutkimuksessa voisikin nousta esiin erilaisia huolia tulevaisuudesta tai sellaisia puolia ilmiöstä, jota ei määrällisellä tutkimuksella ja valmiilla kysymyspatteristolla pystytä tavoittamaan.

Olisi tärkeää tutkia myös lisää sitä, onko vanhempien koulutus- ja elintavalla vaikutusta enää varhaisaikuisuuden kynnyksellä oleviin lapsiin. Aiemmissa tutkimuksissa on keskitytty enemmän vanhempien vaikutukseen koulutusvalinnoissa, mutta ei niinkään enää työelämään siirtymisessä tai työurissa – ja tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei löytynyt. Lisäksi aiemman tutkimuksen perusteella työelämäasenteet näyttäisivät elävän yhteiskunnallisten olojen ja esimerkiksi taloudellisten suhdanteiden mukaan (Tuppurainen 2010, 15). Tämän vuoksi olisikin tärkeää kerätä ajankohtainen aineisto, jotta voitaisiin saada selville, onko viime aikojen maailmantilannetta muuttaneet tapahtumat vaikuttaneet nuorten suhtautumiseen tulevaisuuden työelämään.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., & Berg, P. (2018). Nuorten aikuisten siirtymät palkkatyöhön ja yrittäjyyteen. *Nuorisotutkimus* 36(2), 3-18.
- Ahonen, G., Hussi, T., & Pirinen, H. (2010). Y-sukupolvi haastaa johtamisen Suomen työelämässä. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 4(2010), 23-32.
- Alakärppä, O., Räikkönen, E., Rönkä, A., & Sevón, E. (2022). Confident, cautiously confident or concerned? Working life profiles, capabilities, and expectations for work-family reconciliation among young Finnish women. *Community, Work & Family*, 1-22.
<https://doi.org/10.1080/13668803.2022.2027743>
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J.-D. (1995). Refleksiivisen sosiologian tarkoitus. Teoksessa P. Bourdieu & L. J.-D. Wacquant (toim.) *Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu University Press, 85-256.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A Socian Critique of the Judgement of Taste*. Rountledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1985). Sosiologian kysymyksiä. Vastapaino.
- Bourdieu, P. (1986). The Form of Capital. Teoksessa J.G. Richardson (toim.) *Handbook of Theory and Research for the Sosiology of Education, Society and Culture*. Sage Publications, 241-258.
- Brannen, J. & Nilsen, A. (2002). Young People's Time Perspectives: From Youth to Adulthood. *Sociology* 36(3), 513-537.
<https://doi.org/10.1177/0038038502036003002>
- Brunila, K., Onnismaa, J., & Pasanen, H. (2015). Koko elämä töihin: Koulutus tietokykykapitalismissa. Vastapaino.
- Cohen. J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Lawrence Erlbaum.
- Côté, J. (2016). The identity capital model: A handbook of theory, methods, and findings. Unpublished manuscript, Department of sociology, The University of Western Ontario.

- Darwish, M. A. A., & Banat, S. M. (2021). Future career anxiety and its relationship with marital distress among the al-hussein bin talal university students. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 15(1).
- Eskelinen, N., Hautala, H., Lintunen, L. & Kallio, J. (2020) Ylisukupolviselle huono-osaisuudelle altistavat ja siltä suojaavat ei-materiaaliset tekijät. *Tutkimuskatsauksia 3/2020*. Turun kaupunki, Kaupunkitutkimusohjelma.
- Fagan, C., Kanjuo-Mrčela, A. & Norman, H. (2012). Young Adults Navigating European Labour Markets. Teoksessa T. Knijn (toim.) *Work, family policies and transitions to adulthood in Europe*. Palgrave Macmillan, 130-154.
- Furstenberg Jr, F. F. (2013). Transitions to adulthood: What we can learn from the West. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 646(1), 28-41. <https://doi.org/10.1177%2F0002716212465811>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Edita.
- Helve, H. (2013). From higher education to working life: Work values og young Finns in changing labour markets. Teoksessa H. Helve & K. Evans (toim.) *Youth and work transition in changing social landscapes*. The Tufnell Press, 119-137.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi
- Hjálmsdóttir, A. & Bjarnadóttir, V. S. (2021). "I have turned into a foreman here at home": Families and work-life balance in times of COVID-19 in a gender equality paradise. *Gender, Work & Organization*, 28(1), 268-283. <https://doi.org/10.1111/gwao.12552>
- Honka, N. (2020). *Suomalaisnuorten odotukset työelämän tulevaisuudesta [Pro gradu-tutkielma, Turun yliopisto]*. UTUPub-julkaisuarkisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/150786>
- Hulkko, L. & Tossavainen, P. (2009). Työttömyys ennen ja nyt. Teoksessa A. Pärnänen & K.-M. Okkonen (toim.) *Työelämän suurten muutosten vuosikymmet*. Multiprint Oy, 182-199.

- Härkönen, J. (2010). Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. Teoksessa J. Erola (toim.) Luokaton suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Gaudeamus, 51-106.
- Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Lätti, R., Mokka, R., Neuvonen, A., Nuutinen, J. & Suikkanen, H. (2017). Työ 2040. Skenaarioita työn tulevaisuudesta. Demos Helsinki & Demos Effect. Viitattu 14.5.2022. https://media.sitra.fi/2017/02/27175425/Tyo_2040-3.pdf.
- Julkunen, R. (2008). Uuden työn paradoksit: keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Vastapaino.
- Karhunen, H., & Uusitalo, R. (2017). 50 vuotta koulutusmahdollisuuksien tasaa arvoa. Yhteiskuntapolitiikka 82(3), 296–303. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201706157293>
- Kasvio, A. (2014). Kestävä työ ja hyvä elämä. Gaudeamus.
- Kataja, H. (1997). Aseman, koulutuksen ja kulttuuripääoman periytyminen sodanjälkeisessä Suomessa [Pro gradu-tutkielma, Turun yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/85157>
- Kinnunen, U., Feldt, T. & Mauno, S. (2005). Työ leipälajina : työhyvinvoinnin psykologiset perusteet, PS-Kustannus.
- Kirjoittajakollektiivi. (2017). Jälkisanat: Työmarkkinoiden riskiryhmät. Teoksessa P. Pyöriä & T. Anttila (toim.) Työelämän myytit ja todellisuus. Gaudeamus, 178-183.
- Kirves, K., De Cuyper, N., Kinnunen, U., & Nätti, J. (2011). Perceived job insecurity and perceived employability in relation to temporary and permanent workers' psychological symptoms: A two samples study. International archives of occupational and environmental health 84(8), 899-909. <https://doi.org/10.1007/s00420-011-0630-y>
- Kojo, M. (2010). Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. Nuorisotutkimus 28(2), 23-35.
- Kuula, A. (2011). Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino.

- Mellanen, A. & Mellanen, K. (2020). Hyvät, pahat ja milleniaalit: Miten meitä tulisi johtaa. Atena.
- Metsämuuronen, J. (2007). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. International Methelp Ky.
- Moore, D. S., McCabe, G. P. & Craig, B. A. (2017). Introduction to the practice of statistics. Macmillan Education, W.H. Freeman and Company.
- Myllyniemi, S. & Haikkola, L. (2020). Tilasto-osio. Teoksessa L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.) Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019. Painotalo Varteva, 9-108.
- Myllyniemi, S. (2017). Tilasto-osio. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Grano Oy, 9-101.
- Naumanen, P. & Silvennoinen, H. (2010). Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa J. Erola (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Gaudeamus, 67-88.
- Nätti, J. & Pyöriä, P. (2017). Epätyypilliset työsuhteet, epävarmuus ja liikkuvuus. Teoksessa P. Pyöriä & T. Anttila (toim.) Työelämän myytit ja todellisuus. Gaudeamus, 24-35.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). OECD-vertailu: Suomessa kilpailu korkeakoulupaikoista on kovaa (10.9.2019). Valtioneuvosto. Haettu 27.5.2022 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/oecd-vertailu-suomessa-kilpailu-korkeakoulupaikoista-on-kovaa>
- Penttinen, L., Skaniakos, T., Lairio, M. & Ukkonen, J. (2011). Korkeakouluopiskelun pedagoginen työelämähorisontti: Miten työelämäorientaatiota voidaan tukea koulutuksen aikana? Aikuiskasvatus: aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti 31(2), 99- 110.
- Puhakka, A., Rautopuro, J., Tuominen, V. & Vuorinen-Lampila, P. (2012). Current employability and graduate employment in Finland. Teoksessa S. Ahola & D. M. Hoffman (toim.) Higher education research in Finland. Jyväskylä university press, 357-382.
- Pyöriä, P. & Ojala, S. (2016a). Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta? Sosiologia 1(2016), 45-63.

- Pyöriä, P. & Ojala, S. (2016b). Nuorten työasenteet puntarissa – eroaako Y-sukupolvi edeltäjistään. *Yhteiskuntapolitiikka* 81(1), 31-42.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016060613324>
- Pyöriä, P. & Ojala, S. (2017). Työn prekarisaatio. Teoksessa P. Pyöriä & T. Anttila (toim.) *Työelämän myytit ja todellisuus*. Gaudeamus, 36–55.
- Pyöriä, P., Ojala, S. & Nätti, J. (2019). Työelämän muutokset ajassamme. Teoksessa T. Heiskanen, S. Syvänen & T. Rissanen (toim.) *Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia*. Tampere University Press, 139-170.
- Pyöriä, P., Saari, T., Ojala, S., & Siponen, K. M. (2013). Onko Y-sukupolvi toista maata? Nuorten työorientaatio 1980-, 1990- ja 2000-luvuilla. *Hallinnon Tutkimus* 32(3), 197-212.
- Pöyliö, H. & Erola, J. (2015). Suomen lisääntynyt sosiaalinen liikkuvuus harvinaista muualla Euroopassa. *Talous ja Yhteiskunta* 4, 30–35.
- Rivinoja, T. (2015). Y-sukupolven työelämäasenteet ja -orientaatiot [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201505201457>
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2014). Tutkimuksen voimasanat. *SanomaPro*.
- Rubin, A. (2000). *Growing up in social transition: in search of a late-modern identity*. Turun yliopisto.
- Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. (2020). *Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Sainio, J., Carver, E. & Kangas, T. (2017). *Eväitä hyvän työuran rakentamiseen - Aarresaariverkoston maisteriuraseuranta 2016*.
- Saloniemi, A. & Virtanen, P. (2008) *Joustavan huomisen varjossa?* Teoksessa T. Heiskanen, M. Leinonen, A. Järvensivu & S. Aho (toim.) *Kohti uutta työelämää? Tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen*. Tampereen yliopistopaino, 78-108.
- Siltala, J. (2004). *Työelämän huonontumisen lyhyt historia: muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun*. Otava.

- Silvennoinen, H., Kalalahti, M. & Varjo, J. (2018). Koulutususkon yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti, & J. Varjo (toim.) Koulutuksen lupaukset ja koulutususkon: Kasvatustieteiden tutkimuskeskuksen vuosikirja 2. Kasvatusalan tutkimuksia (79), 11-42.
- Tuppurainen, S. (2010). Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan. Työpoliittinen aikakauskirja, 53(4), 14-22.
- Turunen, T. (2009). Nuorten palkansaajien työorientaatiot Suomessa - tutkimus 18-29 -vuotiaiden suomalaisten työkeskeisyyttä lisäävistä yksilöllisistä taustatekijöistä. Janus 17(1), 4-19.
- Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura: Nuorisobarometri 2019 [Sähköinen tietoaieisto]. Versio 1.0 (2021-10-19). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [Jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3536>
- Vanttaja, M. (2005). Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua. Yhteiskuntapolitiikka 70(4), 411-416.
- Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. (2017). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Yhteiskuntapolitiikka 82(5), 501-512.
- Vuorinen-Lampila, P. & Valkonen, S. (2012). Yliopisto-opiskelijoiden opintourat. Teoksessa M.-L. Stenström, M. Virolainen, P. Vuorinen-Lampila & S. Valkonen (toim.) Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen opintourat. Tutkimuslauseita/Koulutuksen tutkimuslaitos (45), 191-284.